

Česko-lužický věstník

číslo 2 / únor 2016

ročník XXVI

Milan Hrabal

Cestou bolesti a víry

(úryvek)

Čtvrté zastavení, Jiří Petrnoušek

IV. Setkání

Ježíš potkává Marii

*Venkovský kostelík s červenou střechou
kdesi v dalekých Čechách
Tam táta řekl:
Nezapomeň na můj hrob
A mysl'lel úpěnlivě na včasnou smrt*

Na co myslela Marie
mezi ženami šťastnými
že to není jejich syn

Na porodní bolesti?
Na první přiložení k prsu?
Na mléko když tence opouštělo její tělo?
Na kolébku na loučení na bezmoc
milující matky
když syn opouští dům?
Už nikdy nedotknout se
nikdy nepolíbit
neusnout rozkoši
že život darovala právě ona

A syn?
Možná by rád zpátky
Do lůna kde bylo všechno snadné
a radostné
Co zahlédl když zvedl zrak
a na chvíli spočinul
v pohledu jenž konejšil?
Když matka šeptala:
Viď že jsi neviděl můj smutek
že Bůh mi tě zase bere?
Kdybych věděla jak skončíš
nemilovala bych ho
Ale teď – co teď
když jsi
a brzy nebudeš?

Na cestu mohu ti dát
už jen dech a
víru

Pó droze šerpjenja a wěry

(wurézk)

IV. Zmakanje

Jezus zmaka Mariju

*Wejsna cerkwicka z cerwjenym kšywom
něži w dalokich Čechach
Tam jo nan gronił:
Njezabuž na mój row
a jo žebryjcy se mysl'lel na zacasnu smjers*

Na co jo se Marja mysl'liła
wósrzejž glucnych žeńskich
až to jich syn njejo

Na pórodnú ból?
Na předne sešenje?
Na mloko, kótarež jo lažko jeje šelo wopuščilo?
Na kólebku na želenje na bžezmóc
lubujucejce mašerje
gaž syn wopuščijo dom?
Južo žednje se njedotyknus
žednje se póškaš
njewusnuš w rozkošy
až jo rowno wóna žywjjenje dariła

A syn?
Snaž by rady kšěł slědk
do klina žož jo wšykno było tak lažke
a radostne
Co jo wuglědał gaž jo wócy zwignul
a na chylku wótpócnuł
w póglědnjenju kenž jo změrowało?
Gaž maš jo šepnuła:
Nic ga ty njejsy móju tužycu wizeł
až Bog mě tebje zasej bjerjo?
Gaby ja wěžeła kak skóńcyš
njeby jogo lubowała
Ale něnt – co něnto
gaž how sy
ale skóro njebužoš?

Na drogu mógu ší daš
južo jan dych a
wěru

Hrabalův cyklus básní Cestou bolesti a víry vznikl v roce 2010 pro Velkopáteční putování křížovou cestou v Jiřetíně pod Jedlovou. Více o projektu naleznete na <www.cestou-bolesti-a-viry.cz>.

Do dolnolužické srbštiny přeložil Alfred Měškank.

Z DOMOVA

► Tři prezentace básnické sbírky *Druhé světy*

Městská knihovna Varnsdorf za podpory Česko-německého fondu budoucnosti vydala na konci uplynulého roku knihu překladů z prozaického díla Rózi Domašcyny *Druhé světy*. Veřejnosti byla představena za účasti autorky celkem třikrát. „Pokřtěna“ byla v Městské knihovně ve Varnsdorfu 19. listopadu 2015 v rámci celostátního projektu „Den poezie“. Hudební doprovod obstaral nevidomý klavírista Ladislav Saifert. Reportáž o tom přinesl mj. časopis TVAR v prvním čísle roku 2016.

Pražskému publiku byla kniha představena ve spolupráci se SPL v sále Lužického semináře jako vyvrcholení mikulášské soboty. Ozvláštňením tamního večera bylo improvizované pěvecké vystoupení zpěvačky Heleny Krausové, a capella zazpívala naši národní píseň *Teče voda, teče*, která zlidověla i v Lužici.

V Lužici se slavnostní večer konal 21. ledna ve Smolerově knihkupectví v Budyšině. Úvodního a závěrečného slova se ujala vedoucí knihkupectví Anett Šolcic. Milan Hrabal (jeden z překladatelů a editor publikace) poděkoval všem lužickosrbským i českým spolupracovníkům, v nichž měl po celou dobu přípravy knihy oporu. Následovaly literární ukázky v lužické srbštině a v českém jazyce.

Příjemnou atmosféru dokreslovaly i Hrabalovy vtipné glosy, jimiž upozorňoval na různé překladatelské těžkosti, zvláště při porovnávání autorčiných německých a lužickosrbských verzí. Básník a zpěvák Jurij Luščanski rozpoutal diskusi na téma, zda čeští čtenáři mohou pochopit výraz „wendisch“. O slovo se přihlásila i Ruth Thiemannowa,

Milan Hrabal a Róza Domašcyna při křtu knihy ve Smolerově knihkupectví. Foto Ilona Martinovská.

kteřá jménem Společnosti přátel Smolerova knihkupectví (Towarstwo přečeljow Smolerjec kniharnje z. t.) nešetřila chválou a poděkováním za Hrabalovu práci pro lužickosrbskou literaturu. Vyjádřila také upřím-

nou radost nad spoluprací s Městskou knihovnou Varnsdorf. Dále uvedla: „Kniha je wušla z přečelnej podpěru Česko-němskeho přichodoweho fonda a města Warnočic“, poděkovala tedy také sponzorům. Z rukou ředitelky varnsdorfské knihovny Ilony Martinovské pak putovaly první výtisky ke čtenářům. Ti mohli na závěr setkání požádat spoluautory *Druhých světů* o autogram a neformálně s nimi pohovořit.

Pražskému publiku se *Druhé světy* představí ještě jednou, tentokrát jako součást programu PEN klubu na knižním veletrhu Svět knihy v pátek 13. května od 17:30. Srdečně zveme!

Miroslava Kubešová, red

► Je lužická srbština umírající jazyk?

V sobotu 23. ledna 2016 přijel do Prahy prof. Edward Warnar z univerzity v Lipsku, aby v Lužickém semináři seznámil posluchače se současnou jazykovou situací v Lužici a jejím vývojem. Vyzdvihl zvědavost a zájem přítomných (přestože počtem nemnohých) o danou problematiku. Po uvedení lužické srbštiny do kontextu slovanských jazyků se zabýval zejména vývojem počtu současných lužickosrbských mluvčích. Na historických studiích, statistických údajích z různých výzkumů (od 80. let 19. století až po začátek století 21.) a oficiálních tiskovinách ukázal, jak se (i z toponomastického hlediska) zmenšovala lužickosrbská sídelní oblast a klesaly počty lužickosrbsky hovořících obyvatel Lužice až k současnému stavu. Poukázal na to, že ubývá rodičů, kteří se svými dětmi mluví lužickosrbsky (zaostávají v tomto i čelní lužickosrbští představitelé, kteří by měli jít příkladem), a že ke zlepšení situace bude třeba zvýšit prestiž lužické srbštiny. Jak toho ale dosáhnout? Warnar navrhuje finančně podporovat vzdělávání dětí v lužické srbštině, zvýšit nároky na jazykový projev lužickosrbských mluvčích zejm. ve veřejném životě (např. učitelů), používat jazyk nejen v běžném životě, ale i v odborných kruzích, a v neposlední řadě podnitit zájem o lužickou srbštinu zvenku. Napomoci by k tomu mělo i rozšíření studijní nabídky na ústavu sorabistiky Lipské univerzity a dbát na širší rozhled absolventů. To by jim mělo posléze zajistit i lepší uplatnění v praxi. Warnar nabídl případné studium či roční stáž na sorabistice v Lipsku i českým zájemcům, např. studentům germanistiky (více info na <<https://sorb.philol.uni-leipzig.de/hsb/studij/studijne-smery/b-a-mjensinowe-rece/>> a <<https://sorb.philol.uni-leipzig.de/hsb/studij/serbska-letnja-sula/>>). Na závěr přednášky pak zodpověděl řadu dotazů a všichni zúčastnění ještě dlouho setrvali v srdečné besedě.

-ajk-

► Představení *It's trendish to be wendish* předvedla hudební skupinou Floppy Dolls, součást Německo-lužickosrbského národního divadla, v sobotu 30. ledna v Praze před plným sálem Divadla v Řeznické. Na nějakou dobu je to jejich poslední představení, neboť obě členky lužickosrbského ansámblu se zanedlouho stanou maminkami. Přesto dává velmi úspěšné představení možnost těšit se na další hostování v rámci započaté spolupráce.

lnep

Madlenka Šolcic uvádí vystoupení skupiny Floppy Dolls. Foto Jiří P. Kříž.

Z HORNÍ LUŽICE

► (SN 5. 1.) **Již čtvrt století od revoluce se činí Lužickosrbský školský spolek (Serbske šulske towarstwo, SŠT) v oblasti lužickosrbské výchovy a vzdělávání.** O perspektivě vzdělávání, jazyka a kultury spolu členové diskutovali na svátečním setkání při příležitosti oslav 25 let působení této společnosti v budyšiněském Lužickosrbském domě. Mezi gratulanty byly mnohé vychovatelky, učitelé a učitelky i zástupci společnosti, lužickosrbských institucí a spolků.

► (SN 6. 1.) **Letos prožijí na Njepilovic statku jubileum.** Jost Schmidtchen přemýšlel spolu s předsedou společnosti Manfredem Nikelem po úspěšném loňském roce o náplni letošní činnosti. Podle slov M. Nikela by mělo být hlavním cílem Njepilovic statku přiblížit lidem lužickosrbskou historii jejím zpřítomněním a poskytnout návštěvníkům pohled na lužickosrbský život na statku – kam patří zvyky, zpěvy, tance a kroje. Důležité při tom je používání a ožívání lužické srbštiny.

► (SN 11. 1.) **Začátek roku je čas, kdy vyšší školy a gymnázia pořádají den otevřených dveří, aby se představily uchazečům o studium a novým žákům.** V sobotu 9. 1. měli takový den na wojereckém evangelickém gymnáziu Johanneu, kde je vyučování lužické srbštiny úzce spojeno s životem a praxí. „Zájem vzrostl“, uvedla učitelka lužické srbštiny Andrea Ryčerjowa. V současnosti má gymnázium 16 žáků studujících lužickou srbštinu.

► (SN 12. 1.) **V Brěžkách, místní částí Kulowa, zahájily ženy maskárním průvodem s koledou letošní masopustní sezo-**

nu již v sobotu 9. ledna. Byly tak v Lužici mezi prvními. Letos se obchůzka konala již po pětadvacáté. Tradicí je výběr kostýmů, v nichž vystupovaly ve velkém kulowském průvodu o masopustním úterý předešlého roku.

➤ (SN 15. 1.) **Celá hala zpívala na vydařené premiéře ptačí svatby SLA** (Serbského ludového ansamblu) v Chotěbuzi. SLA do večerního představení zapojil opět aktuální tematiku. Autorka scénáře Jěwa-Marja Čornakec objevila starou tradici z dolnolužických Popojc a hornolužických Sulsec – „přazny kwas“ (v překladu „přázkovou svatbu“). V tomto představení se jednotlivé postavy pokoušejí tento zvyk obnovit.

➤ (SN 26. 1.) **V rámci svátku Ptačí svatby předvedli svůj „svatební“ program například žáci 1. až 4. ročníku základní školy v Bartu.** Žáci převlečení za ptáky zazpívali písně spojené s tímto svátkem a představili zvyky. Program připravila učitelka lužické srbštiny Angelika Šoľčina. V souvislosti se zápisem do prvních tříd škola doufá, že tím některé rodiče osloví, aby své děti zapsali na výuku lužické srbštiny v koncepci 2plus.

➤ (SN 26. 1.) **„Divadlo pro Tebe“ se představilo již počtvrté na Dni divadla pro lužickosrbskou mládež.** Projektu se zúčastnilo 140 mladých z vyšších škol ve Worklecích, Ralbicích, Radworu a Budyšině a z Budyšínského lužickosrbského gymnázia.

➤ (SN 27. 1., KP 31. 1.) **Započal Smolerův rok – rok neznámého génia Lužických Srbů.** „Nezáleží na tom, na kterou dnešní lužickosrbskou instituci se zaměříte nebo kterými výdobytky lužickosrbského duchovního života se zabýváte, všude narážíte na Jana Arnošta Smolera.“ Tak popsal předseda Lužickosrbské matice Jan Malink význam jedné z nejdůležitějších osobností lužickosrbské historie. Upozornil, že mnohé stránky Smolerovy činnosti zůstávají neprozkoumány, ačkoli na jeho stopu dodnes narážíme ve spoustě oblastí: byl to *spiritus rector* založení Lužickosrbské matice, vydávání *Serbských nowin*, založení lužickosrbské knihovny, kulturního archivu, muzea, divadla, tiskárny, lužickosrbského domu i jednotného pravopisu. Vytvořil také první mapy vymezující lužickosrbské území. V 19. století, kdy se konfese spíše navzájem vymezovaly, byl navíc evangelík Smoler ochoten navázat spolupráci s budyšínskými římskokatolickými kanovníky. Katolíci i evangelíci byli od té doby dle Malinka ve vedení Matice zastoupeni rovnoměrně a spolupracovali bez větších konfliktů. Malink o Smolerovi přednášel ve Smolerově knihkupectví 27. ledna na novinářské konferenci, které se zúčastnili také jednatelka LND (Národního nakladatelství Domowina) Marka Maćijowa a předseda Domowiny

Dawid Statnik. V souvislosti s 200. výročím narození Jana Arnošta Smolera (1816–1884) informovali o akcích Smolerova léta a představili v LND dvojjazyčný leták popisující data a skutky Smolerova života.

➤ (SN 27. 1.) **Na celkovou renovaci wojecké Základní školy Handrije Zejlera je potřeba kolem osmi milionů eur.** Rodiče a učitelé podali petici s 3 700 podpisy za zachování školy na nynějším místě. „Škola má domácí charakter, vysoce motivované žáky a dobrý vztah k okolí,“ řekla Christina Kasperová, předsedkyně rodičovské rady, při zasedání městské rady.

➤ (KP 31. 1.) **Dne 21. ledna se konala lužickosrbská premiéra divadelní hry Hanky Jenčec *Crux* abo *Zbóžnik pod ložom* (Kříž aneb spasitel pod postelí).** V rozhovoru s KP prohlásila autorka, že „jestliže se nemluví o hodnotách, ztrácí se“. Hra vypráví o třech lužickosrbských mladých lidech (v německé verzi to jsou chlapi, v lužickosrbské dívky), kteří o silvestrovské noci bezuzdně hýří, požívají alkohol a jiné drogy. Jedna z dívek při tom vyleze na kříž u cesty, který tím zlomí. Aby svůj prohřešek utajila, vezme ulomený kříž domů a schová jej pod postel. V německé verzi jsou výtržníci zároveň jezdci účastníci se velikonočních jízd (*křížerjo*). Kříž se jim podaří obnovit, ale jedna z dívek jej znovu nechtěně zlomí. Autorka, která sama není věřící, zdůrazňuje význam náboženských témat a potřebu vzbuzovat mezi mládeží úctu k posvátným místům. Hra naráží i na zneuctění několika církevních památek v srbské Lužici v posledních letech. Představení v Budyšině provází i vzdělávací program. Pod vedením režiséra Měrka Brankačka hrají studentky tamního lužickosrbského gymnázia Annamaria Hadankec, Katka Pöplec, Nadja Brězaneč a Katka Krygarjec.

➤ (SR 3. 2.) **Deset hornolužických obcí musí vrátit koncernu Vattenfall průmyslovou daň za rok 2015.** Důvodem je záporná bilance hospodaření koncernu. Jen v prvním pololetí údajně prodělal 2,6 miliard eur. Hlavním důvodem jsou klesající ceny ropy, plynu a uhlí. Postiženy jsou mimo jiné obce Hamor, Łuty, Slepó, Sprjewiny Doł, Trjebín a Běla Woda.

➤ (SR 3. 2.) **V budyšínském okrese stoupl z prosince na leden počet nezaměstnaných o 10 procent.** Jde o sezónní výkyv, přihlásili se hlavně zaměstnanci ze stavebnictví a přepravních služeb. Meziročně však nezaměstnanost v Horní Lužici klesla – z 11,5 procenta na necelých 10 procent.

➤ (SR 5. 2.) **Letošní laureátkou Zejlerovy ceny je dr. Irena Šerakowa.** Výsledky soutěže uveřejnila saská ministryně vědy a kultu-

ry Eva-Maria Stangová. Sedmičlenná porota odůvodnila ocenění „spuščomnym, wutrajnym a wobšěrnym skutkowanjom na dobro praweho nafožowanja serbskeje řeče“. Šerakowa působila jako vědecká pracovnice v Lužickosrbském ústavu a lektorka v nakladatelství Domowina. Cena bude předána v září v Kamenci spolu s 5 000 eury. Prvním laureátem byl přede dvěma lety farář Gerat Wornar.

Z DOLNÍ LUŽICE

➤ (NC 27. 1.) **O uprchlíky z Blízkého východu se starají dobrovolníci.** Stovky uprchlíků, kteří se ocitli v Dolní Lužici, mají často omezené informace o životě v Německu. O jejich snadnější začlenění do společnosti se starají dobrovolníci, kteří je ve svém volném čase navštěvují a diskutují s nimi o životě v Německu a na Blízkém východě. Na společných setkáních se uprchlíci dozvědí, jak jednat s úřady, jak je to s prací a kde se naučí německy. Mezi dobrovolníky figuruje také řada Lužických Srbů.

➤ (NC 6. 1.) **Braniborská vláda vydala informační brožuru o lužickosrbských menšinových právech.** Brožurka s názvem „*Sorbische/Wendische Rechte im Land Brandenburg / Serbske pšawa w kraju Bramborska*“ srozumitelně informuje čtenáře o tom, že by nikdo neměl být nucen k asimilaci a že svá menšinová práva může skutečně uplatnit. V publikaci jsou shrnuty základní informace o lužickosrbské menšině, o její kultuře a národní identitě. Čtenář se dozví, jakým způsobem rozvíjet své jazykové znalosti, i že svou řeč může využít při jednání s úřady.

ZE SASKA

➤ (SR 29. 1.) **Saská vzdělávací agentura nemá v úmyslu umisťovat děti uprchlíků do lužickosrbských škol.** Hlavním důvodem je, že by se musely naučit dva jazyky najednou, sdělil za agenturu Bosćij Handrik.

➤ (KP 7. 2.) **Ve středu pozornosti 100. sjezdu katolíků v Německu mají stát témata migrace, integrace a nepřátelství vůči všemu cizímu.** Předseda výboru katolíků Německa (ZdK) Thomas Sternberg prohlásil, že z pohledu křesťanů má každý jednotlivý cizinec, který do Německa přijde, právo na řádné a lidské zacházení. Sjezd se bude konat v květnu v Lipsku, v jeho programu budou zastoupeni rozmanitými způsoby i Lužičtí Srbové, zejména kulturním programem či prezentací tradičních lužických jídel.

Ze Serbských Nowin podává Jitka Polívková, z Nowého Casniku Josef Blažek, ze Serbského rozhłosu Radek Čermák, z Katolského Posoła Jan Zdichynec.

Situace v Lužici v r. 1945 na stránkách Lužickosrbského věstníku

Kirill Ševčenko

Tato studie se zabývá analýzou a reflexí bouřlivé poválečné situace v Lužicích v orgánu Společnosti přátel Lužice, v Lužickosrbském věstníku (LSV). Studie vychází z novinových svědectví, která bezprostředně odrážejí dobové nálady, roznicenou atmosféru po druhé světové válce a vztah československého proluzického hnutí k Lužici a ukazují, jak těsně spjata byla Lužice s Československem v polovině čtyřicátých let 20. století.

Po osvobození Československa od nacistické okupace obnovila svou činnost Společnost přátel Lužice (SPL), která se dlouhodobě zabývala pěstováním česko-lužickosrbských styků a podporou lužickosrbského národního hnutí. Porážka nacistického Německa, osvobození od nacistické nadvlády a růst lužickosrbského národního hnutí v Lužici vytvořily příznivé předpoklady pro obnovu této činnosti. Během valného shromáždění Společnosti přátel Lužice 8. června 1945 prohlásil předseda SPL Vladimír Zmeškal, že „lid československý se staví za spravedlivé požadavky Lužických Srbů“ (LSV 1-2/1946, s. 20). Od začátku roku 1946 SPL opět pravidelně vydávala svůj tiskový orgán *Lužickosrbský věstník*, který podrobně informoval o lužickosrbském národním hnutí, o situaci v poválečné Lužici a o kontaktech Lužických Srbů s Čechy a jinými slovanskými národy a stal se důležitým zdrojem informací o dění v poválečné Lužici.

Ve svých prvních číslech se *Lužickosrbský věstník* podrobně věnoval vzniku Lužickosrbského národního výboru (LNV) 10. května 1945 s prozatímním sídlem v Praze, obnovu činnosti Domowiny v Budyšině a prvním prohlášením těchto lužickosrbských národních organizací. *Lužickosrbský věstník* zdůrazňoval, že po navázání spojení mezi Domowinou a LNV „vzniklo lužickosrbské hnutí, které žádá osvobození národa a připojení Lužice k Československu. Svědčím o tom je druhé memorandum LNV ze dne 1. června 1945...“ (LSV 1-2/1946, s. 14–15)¹

Vedení SPL na stránkách *Lužickosrbského věstníku* vyjadřovalo své představy, jak se má vyvíjet poválečná Lužice, a informovalo československou veřejnost o složitých vnitřních poměrech v Lužici. Zmeškal ve svém polemickém článku „Do nové práce pro Lužické Srby“ kritizoval plány přestěhování Lužických Srbů do ČSR a poukazoval na to, že Lužičtí Srbové „musí udržet svoji krásnou zem a musí se udržet jako svérázný slovanský národ. Proto stavíme se proti snahám o přestěhování a tím neodvratného počestění... Chceme pomáhat Lužickým Srbům tak, aby doma v Lužici silili a mohli se svobodně vyvíjet“ (LSV 1-2/1946, s. 6).

Vnitřní poměry v poválečné Lužici vyvolávaly obavy a nespokojenost vůdců proluzického hnutí v Československu. Hlavním předmětem nespokojenosti bylo usazení německých vyhnanců z Polska a Československa v Lužici. Podle Zmeškalových slov „vystěhovalí Němci z Polska a Československa usazují se na celém území Lužice, takže počet obyvatelstva značně vzrostl. Živel německý se takto dostal i do míst v Lužici, kde dříve Němců nebylo... Tito vystěhovalci provádí lživou propagandu, zvyšují nedostatek v Lužici a jsou živlem, který vůbec zanesl do Lužice neklid i po stránce národnostní...“

¹ První memorandum LNV maršálu J. Stalinovi a prezidentu Ed. Benešovi z 12. května 1945 požadovalo oddělení od Němců a návrat domů všech lužickosrbských zajatců, návrat domů nacisty odvečených Lužických Srbů a možnost návratu do Budyšina Lužickosrbského národního výboru se sídlem v Praze. Memorandum také vyjadřovalo naději, že „pod ochranou Sovětského svazu a za úzké spolupráce s Československem“ se Lužickým Srbům naskytne možnost osvobození. Druhé memorandum LNV z 1. června 1945 žádalo osvobození Lužice, obsazení Lužice československým vojskem a připojení Lužice k Československu ve formě zemského zřízení.

Způsobují, že život v Lužici v mnohém směru stává se pro původní obyvatelstvo lužické naprosto nesnesitelný.“ (LSV 1-2/1946, s. 12)

Zmeškal byl také zklamán tím, že místní administrace v Lužici zůstala v německých rukách a diskriminace slovanského obyvatelstva Lužice pokračovala. I když Německo bylo celé obsazeno vítěznými spojenci, psal Zmeškal, „Lužičtí Srbové nejsou pány ve své zemi. Tak jako dříve Němci vydávali zákony a nařízení bez ohledu na potřeby malého slovanského národa, tak i nyní jsou vydávána nařízení Mezinárodní kontrolní komise v Berlíně, aniž by se přihlíželo k tomu, že je nutno pomoci Lužickým Srbům... Lužickým Srbům nebylo možno převzít správu měst a vesnic do svých rukou.“ (LSV 1-2/1946, s. 12)

Jako výjimku Zmeškal zmiňoval, že v Budyšině byl Rudou armádou jmenován Lužický Srb Jan Cyž okresním hejtnanem. Zmeškal však uvádí, že Cyž „je přetížen prací, jelikož se musí starat i o německé obyvatelstvo a německé uprchlíky, při čemž Němci bedlivě střeží jeho činnost a často si u okupačních sovětských úřadů stěžují, že je zanedbává“ (LSV 1-2/1946, s. 12). Zmeškal také uvedl konkrétní příklady porušování práv lužickosrbského obyvatelstva. Např. v kameneckém okrese místní německý okresní hejtnan „měl tolik troufalosti, že vydal nařízení, podle kterého ve všech obcích musí se úřadovat výhradně německy. Německá policie ujímá se opět svých míst, jsou známy i případy, kde Lužičtí Srbové byli vyslýcháni i zatčeni z domnělého přísluhování jen proto, aby byla slovanská pozice [...] zeslabena.“ (LSV 1-2/1946, s. 13) Na závěr svého článku Zmeškal argumentoval, že „dokud nebude postavena lužickosrbská otázka do rámce politiky slovanské, zejména do rámce politiky Sovětského svazu, nebude v Lužici lépe. Nutno se postarat o to, aby byla Lužice zbavena vystěhovalců německých.“ (LSV 1-2/1946, s. 13)

Velkou pozornost věnoval *Lužickosrbský věstník* poválečnému osudu Lužickosrbského domu v Budyšině, který byl Lužickým Srbům zabaven nacisty a těsně před ukončením války vypálen a zničen. *Lužickosrbský věstník* informoval československou veřejnost, že se „Domowina“ domáhá náhrady, avšak „jednání jsou velmi svízelná, neboť město i země, ale i německé korporace a instituce odmítají každou odpovědnost za nacistické běsnění. Zlí a krutí Němci zmizeli,“ s ironií dodával *Věstník*, „zůstali jen hodní a neviní...“ (LSV 1-2/1946, s. 14)

Hodně materiálu na stránkách *Lužickosrbského věstníku* bylo věnováno vztahům mezi Němci a Lužickými Srby v poválečné Lužici. V článku „Proč Němci nenávidí Lužické Srby?“ psal *Lužickosrbský věstník* začátkem roku 1946, že „na území Lužice se usadilo nejméně 180 000 Němců, vyhoštěných z Polska a ČSR. Je přirozeno, že Tito Němci vášnivě nenávidí Slované... Saské úřady přidělily je i do rýze lužickosrbských vesnic. Lužičtí Srbové nemají přirozeně z toho žádnou radost.“ (LSV 3-4/1946, s. 32)

Lužickosrbský věstník vyčítal německým úřadům v Lužici diskriminaci místního slovanského obyvatelstva v oblasti humanitárních akcí. Podle *Věstníku* organizace „Volkssolidarität“, zřízená po válce, která sbírala peníze a věcné dary ve prospěch osob postižených bombardováním a ve prospěch vystěhovalců z Polska a ČSR, ignorovala ve své činnosti Lužické Srby. *Lužickosrbský věstník* psal, že „ačkoliv tato akce je prováděna státními i jinými orgány mezi veškerým obyvatelstvem, nemají z ní Lužičtí Srbové pražádný užitek. Němci podporují jenom Němce, neboť úřady z akce vylučují „separatistické“ Lužické Srby.“ (LSV 3-4/1946, s. 32)

Lužickosrbský věstník podrobně informoval o zákroku německé policie proti Lužickým Srbům v Chrósčicích 8. prosince roku 1945:

„německá policie obstoupila vesnici právě v době, když lužickosrbské obyvatelstvo bylo v kostele. Při prohlídkách policie zabavila zejména psací stroje pod záminkou, že prý nebyly registrovány, ačkoliv o nějaké registraci nebylo dosud ani známo.“ (LSV 3-4/1946, s. 32) V komentáři k této události dodávala redakce *Věstníku*, že „Němci zvedají znovu hlavu. V Lužici chtějí si hrát zas na pány a využívají příliš shovívavosti okupační správy. Jejich stará protislovanská zášť znovu propuká.“ (LSV 3-4/1946, s. 32)

Dalším z řady incidentů, o kterých informoval *Lužickosrbský věstník*, byl zákrok německé policie ve Wotrowě po vánočních svátcích roku 1945. Přitom, jak psal *Věstník*, „bylo policií tvrzeno, že lužickosrbská organizace Domowina byla prý Rusy zakázána. Obyvatelé byli přinucováni strhávat plakáty a vývěsky psané lužickosrbsky. Podobné případy jsou hlášeny z Kulowa, Wojerec a jiných obcí na sasko-pruském pomezí. Sovětské okupační úřady byly již upozorněny, aby učinily pořádek.“ (LSV 3-4/1946, s. 32) *Lužickosrbský věstník* informoval také o poněkud kuriózním incidentu v obci Łazu v pruské Horní Lužici. Podle informace orgánu SPL přivezli do Łazu „místní němečtí komunisté osm vepřů a přidělovali je těm, kdo se přihlásili do německé komunistické strany. Všude se dělá nátlak na Lužické Srby, aby vystupovali z Domowiny, chtějí-li, aby jim bylo pomáháno při znovubudování válek zničených hospodářství.“ (LSV 3-4/1946, s. 32)

O diskriminaci slovanského obyvatelstva v Lužici informovaly i jiné československé noviny. Zatímco v letních měsících roku 1945 psal československý tisk většinou optimisticky o lužickosrbských požadavcích a možnosti připojení Lužice k ČSR, v prosinci 1945 některé české noviny zveřejnily články pod názvy „Německý teror proti Lužickým Srbům stále trvá“² a „Lužice i nadále utiskována“³.

Velmi kriticky reagoval *Lužickosrbský věstník* na sčítání lidu v Lužici v prosinci 1945, zorganizované Ústřední civilní správou Saska. Podle informace *Lužickosrbského věstníku* v průběhu sčítání lidu došlo k četným případům diskriminace a zastrahování lužickosrbského obyvatelstva. *Lužickosrbský věstník* informoval, že jen v žitavském okrese „měly sčítací archy rubriky pro označení řeči mateřské, v jiných okresech nikoliv... Na Žitavsku bylo řečeno, že ten, kdo se bude hlásit ke Slovanům, musí opustit domov zároveň s Rusy. Na Budyšínsku nebylo komentáře ani rubriky pro označení řeči mateřské, pouze státní příslušnost. V důsledku toho obyvatelstvo nemohlo uvést mateřskou řeč lužickosrbskou a bude proto asi počítáno jako německé... Ve wojereckém okrese bylo hned při rozdávání řečeno, že kdo se přihlásí ke Slovanům, bude po odchodu Rusů vyvezen na Sibiř...“ (LSV 3-4/1946, s. 30)

Redakce *Lužickosrbského věstníku* poukazovala dále na neutěšené poměry v lužickosrbském školství, kde také docházelo k diskriminaci Lužických Srbů. Občas to vyvolávalo otevřené střety a mezinárodné konflikty. Mj. informoval orgán Společnosti přátel Lužice o tom, že „na obecných školách v Róžantě a Ralbicích stávkovaly lužickosrbské děti, protože učitelé odmítli vyučovat lužickosrbsky. V Róžantě se německý učitel snížil k urážkám Lužických Srbů, načež školní děti sáhly k sebeobraně a učitele zbily.“ (LSV 5-6/1946, s. 46)

Velkou pozornost věnoval *Lužickosrbský věstník* kontaktům Lužických Srbů se sovětskou okupační správou v Německu. Přinášel podrobnou informaci o jednáních lužickosrbské delegace se sovětskými okupačními úřady v Berlíně v září 1945 a o návštěvě představitelů Všeslovanského výboru v Moskvě v Lužici (listopad 1945). Jak informoval *Věstník*, navštívil zástupce moskevského Všeslovanského výboru v listopadu 1945 „mnohá místa na Lužici, pohovořil s lužickosrbským obyvatelstvem. Přesvědčil se o dobře zachovaných slovanských zvycích, jazyku a touze všech vrstev národa po osvobození. Téměř zároveň s ním přibyla na Lužici návštěva zástupců vysokých ruských úřadů vojenských z Berlína. Hosté z Berlína na-

navštívili lužický venkov, aby poznali život Lužických Srbů zblízka.“ (LSV 3-4/1946, s. 30)

Velmi pozitivně hodnotil *Věstník* skutečnost, že sovětské vojenské úřady v Německu vytvořily v listopadu 1945 jednotnou vojenskou správu pro Horní Lužici: „pro celou oblast Horní Lužice, jak saské, tak i pruské, byla v listopadu vytvořena jedna vojenská okružní komandatura ruská se sídlem v Budyšíně. Je to první krok jednotné správy pro celou Horní Lužici. Jsou to okresy: Budyšin, Kamjenc, Lubij, Žitava, Zhořelec, Wojerecy, Lubaň a Rózbork.“ (LSV 3-4/1946, s. 30) Jak se ukázalo později, tyto optimistické naděje se nesplnily a k administrativnímu sjednocení Horní Lužice nedošlo.

Poněkud zklamaně komentoval *Lužickosrbský věstník* třetí memorandum Lužických Srbů, vydané Lužickosrbskou národní radou v lednu 1946: „toto memorandum politicky se liší od prvních dvou memorandum hlavně tím, že nikde nenalzáme již požadavek připojení Lužice k Československu, ale žádá se samostatnost Lužice, která by na jihu hraničila s ČSR a na východě s Polskem“ (LSV 5-6/1946, s. 46). I když tato změna v politice vedení lužickosrbského národního hnutí byla ve zjevném rozporu s postojem SPL, která podporovala připojení Lužice k Československu, pokračoval *Lužickosrbský věstník* i nadále v obhajobě národních práv Lužických Srbů a informoval československou a vůbec slovanskou veřejnost o situaci v Lužici. V těžké poválečné situaci, když Lužičtí Srbové dělali teprve první pokusy obnovit svůj národní život po nacistické nadvládě, bylo to obzvláště důležité.

V prvních poválečných letech se *Lužickosrbský věstník* stal důležitým a v jistém smyslu unikátním zdrojem informací o složitém a často dramatickém dění v poválečné Lužici. *Lužickosrbský věstník* poutal pozornost československé a slovanské veřejnosti k pokračující diskriminaci slovanského obyvatelstva v Lužici a tím přispíval k obhajobě národnostních práv Lužických Srbů. Zároveň obsah *Lužickosrbského věstníku* odrážel poněkud romantické postoje a nálady československého prolužického hnutí a lužickosrbských politiků, které ovšem byly často v zjevném rozporu s konkrétními politickými zájmy SSSR a sousedních slovanských států. Právě tato okolnost vysvětluje, proč ambiciózní poválečné plány lužickosrbských představitelů, kteří usilovali o oddělení Lužice od Německa, nebyly realizovány.

Kirill Ševčenko je profesorem katedry slovanských dějin Běloruské státní univerzity v Minsku (BGU) a vedoucím Centra euroasijských studií filiálky Ruské státní sociální univerzity (RGSU) v Minsku.

ODJINUD

Měrcín Wjenk: Oběti z přesvědčení?

(*Serbske Nowiny* 16. 10. 2015, příloha *Kultura a wumjěstwo*, s. 3.)

Loupežné přivlastnění si slovanských končin Franky; násilné proněmčení a pokřesťanstění; zákaz jazyka na soudech v pozdním středověku; útlak v Prusku a později v Německém císařství; nacistické pokusy o vyhlazení; zneužívání v době socialismu; útoky pravičáků; likvidace vesnic kvůli hnědému uhlí a tak dále.

Jakkoli je tohle všechno do značné míry příčinou naší současné situace a jakkoli silně byli naši předkové opravdu utlačováni – tak ještě i dnes my sami na sebe rádi nahlížíme jako na oběti a zas a znova se jako takoví veřejně prezentujeme. Dobře je to vidět na dvou poměrně aktuálních příkladech. Jistě: další odstavce jsou do značné míry zjednodušující, danou problematiku by však měly dobře znázorňovat.

V loňském roce napadali pravičáci lužickosrbskou mládež. A rychle jsme se – i s pomocí politických stran a nadregiónálních

² *Mladá Fronta*, 15. prosince 1945.

³ *Svobodné Slovo*, 28. prosince 1945.

médií – zase stali chudákem menšinou, která v Německu nedojde klidu. Šlo přitom o jednotlivé případy, působící těm, jichž se týkají, obtíže; neměly by se v žádném případě podceňovat – to opravdu ne. Neměly by ale ani být přeceňovány jako systematické útoky a potlačování celého lužickosrbského národa.

Výsledkem všeho totiž bylo, že saská policie (která nezaslouženě nemá nejlepší jméno) celou záležitost tentokrát opravdu vyšetřovala. Nicméně se ptám, zda máme doopravdy zapotřebí vystupovat jako kverulantská menšina, která si sama neví rady. Dalším výsledkem je, že řada lidí – ať již politici na veřejnosti anebo známí v osobním hovoru – útoky odsoudila a požadovala, co by mělo vlastně být samozřejmé. Měl jsem pocit, že potom se všichni cítili být zproštěni povinnosti zabývat se Lužickými Srby, když už to udělali takto.

Kromě toho se zase jednou potvrdilo, co lze v takovýchto případech pozorovat často: ten, kdo se stále cítí být jenom obětí, se této role už nezbaví. To znamená, že jako národ zůstáváme pro jedny snadnou obětí, na kterou se dá beze všeho útočit – jak je vidět na pouličních čmáranicích a stálém štvání. Pro ostatní jsme pak nesamostatný nárudek, který je třeba chránit, opatrovat, dirigovat a za který je třeba se veřejně zasazovat – z povýšené pozice. Takto to přinejmenším já pociťuji. Rovnoprávná a vzájemná pospolitost většiny a menšiny vypadá jinak.

Stejně tak i na nás samé má neblahý vliv, když na sebe nahlížíme takovouto optikou. Potom bychom se neměli divit, když sami veřejně přemítáme, jak dlouho asi ještě náš národ přetrvá. A kdo by chtěl být pořád jenom obětí? Pro osoby s kolísavou identitou tohle není právě vábný argument pro přihlášení se k lužickému srbsví.

Další příklad toho, že naše počínání není produktivní, je vidět v souvislosti s problematikou hnědého uhlí. Zde jsme byli a stále ještě jsme vždycky obětí – jednou socialismu, jednou koncernů, jednou politiky. Spolu s odbagrovanými vesnicemi ztrácejí Lužičtí Srbové svůj životní prostor, zvyklosti a jazyk mizí. Menšina má trpět pro zdánlivý prospěch většiny. To je sice do určité míry pravda – ty, kterých se to netýká, to však nezajímá. V souvislosti s uhlím argumentujeme často pocity a kulturními hodnotami; to je sice oprávněné, ale v rozhodujících diskusích to nemá žádnou váhu.

Ti, kdo rozhodují, totiž nejsou těmito problémy nijak postiženi a nejsou přístupní našim argumentům. Měli bychom se tedy ptát, zda chceme mít nadále jenom morální pravdu a přesto přihlížet tomu, jak se vesnice a zbytek našeho národa ztrácejí v uhelných dolech, či zda bychom se raději neměli snažit ty, kdo rozhodují, přesvědčit. K něčemu takovému bychom se ale museli vzdát role obětí, svoje náhledy sebevědomě odsunout do pozadí a místo toho cílevědomě argumentovat. V případě hnědého uhlí to znamená politiky a podnikatele přesvědčit. Je totiž ani tak nezajímavá jednotlivé vesnice, ale spíše voliči a čísla.

Je jen dobře, že právě nyní nevolíme takticky, ale spíše podle zvyku – pokud tedy vůbec volíme, to není nic nového. Na tomto poli se však mnoho nezmění. Jenže politiky a zejména podnikatele – je jedno zda německé, švédské nebo české – zajímají zisk a náklady. A zvláště náklady s sebou dobývání uhlí nese – například pokud se jedná o znečištění přírody, zajištění a reaktivace dolů, promeškání trendů energetických změn a nových technologií. Ani z krátkodobého, ani z dlouhodobého hlediska nebudou mít zvláště politici, ale ani podnikatelé s uhelným tématem snadný život; sotva kdy jindy než dnes také byly lepší podmínky, abychom je o tom přesvědčili.

Momentálně jsou možnosti pro národní práci příhodnější nežli dříve. Nikdy jsme si nemohli svými nahami vydobýt více. K tomu ale potřebujeme sebevědomí, a měli bychom si uvědomit, že nejsme obětmi doby a cizích sil, ale že sami neseme zodpovědnost za svou přítomnost i svou budoucnost.

Přinejmenším já jsem Lužický Srb, a ne oběť.

Přeložil **Leoš Šatava**

Mércin Wjenk (1987, Chrósćicy/Crostwitz) patří k nejtalento-
vanějším a neaktivnějším současným lužickosrbským píšícím mladým
autorům. Publikoval řadu textů v literárních antologiích, v deníku
Serbske Nowiny, kulturním periodiku Rozhlad či v dětském časopi-
se Plomjo. V roce 2015 mu v budyšínském nakladatelství Domowina
vyšla knižní prvotina – povídková sbírka Stary dom (Starý dům).
M. Wjenk se pokouší vnášet do – v mnoha ohledech stále spíše „tra-
diční“ – lužickosrbské literatury nová témata či nezvyklé a novátor-
ské způsoby psaní; je také autorem řady zamýšlení, pokoušejících se
reflektovat a překonat omezující stereotypy národního života v Lužici.*

DOPISY

Ad Ludovít Štúr a slovenský (lužický) svet

Rád by som niekoľkými slovami zareagoval na článok Jany Judinyovej (ČLV 7-8/2015). Predovšetkým myslím, že by sme mali o Štúrovi písať vecne a nie romanticky zasnene – autorka sa nechala uniesť, keď píše, že Štúr väčšinu svojho života zasvätil tomu, aby „vytvoril, ustanovil slovenský národ“. Ten nepochybne jestvoval, ide skôr o Štúrove politické a jazykovedné názory – jeho najväčší prínos, odvážne vymedzenie sa voči češtine (ktorou sám, ako luterán, dovtedy a sčasti i potom písal!), prichádza v 40. rokoch, kedy sa polemicky rozide s Kollárom (*Nárečja slovenskuo*, rkp. 1844, vyd. 1846) a narobí si nepriateľov nielen medzi Maďarmi a cisárskou administratívou, ale i Čechmi a slovenskými katolíkmi, ba i niektorými stúpcami, ktorí sa ponosovali na jeho arogantnú povahu. Bohužiaľ, svoje životné dielo, ktoré sa v podstate rozkladá len do desiatich nesmierne intenzívnych rokov (1839–1849, sem spadá i jeho záujem o Lužicu), napokon po porážke Slovenského povstania úplne popiera. Štúr, frustrovaný z neúspechu slovenskej akcie a z postoja Viedne, prikláňa sa k panruskému mesianizmu, ktorý tak veľmi poznamenal časť konzervatívnej slovenskej politiky hlboko do 20. storočia, ba vlastne dodnes. Jeho spis *Slovanstvo a svet budúcnosti* (rkp. 1852) je zhrnutím týchto jeho názorov – obľúkom sa vracia nielen ku Kollárovi, ale vlastne ešte ďalej. Autorka článku zo spisu viac ráz cituje, nezmiňuje už ale, že Štúr v spise brojí za to, aby všetci Slovania za literárny a spisovný jazyk užívali ruštinu.

„Druhé, na čo sa Slovania pripravajú majú, je spoločný jazyk spisovný, veď ktože by neuznal, že mnohorakosť literatúr do cesty kladie neobyčajné prekážky porozumeniu, duchovnému vývinu a spoločnému účinkovaniu? [...] jediná na to [je] spôsobila iba ruština, lebo je to jazyk najväčšieho, samostatného a široko a ďaleko panujúceho kmeňa, ktorému beztak prináleží hegemonia v slovanskej rodine národov, okrem toho je ona zo všetkých jazykov slovanských najbohatšia, najúčinnnejšia a najplnozvučnejšia, poznačená silou.“

Téma Štúr a Lužica je isto zaujímavá, a to aj z dôvodu veľmi analogického postavenia Slovákov a Lužických Srbov, autorka ale preháňa, ak píše, že aj dnes je situácia podobná – akoby Slováci ešte vždy boli ohrození zvonka (mimočodom povedané, myslí si to asi i tč. vládnuca slovenská strana s heslom „Chránime Slovensko“). Privítal by som ale opatrnejšie narábanie s niektorými výroky – odkiaľ sa napríklad vzala senzačne pôsobiaca informácia, že „lužickí vlastenci na Štúrova radu prijali latinské písmo a český pravopis miesto ponemčeného“? Ako je známe, Lužickí Srbi používali latinu a naopak Štúr neraz plédoval pre azbuku ako vhodné písmo pre slovenské jazyky.

P. S. Čitateľov upozorňujem na možnosť oboznámiť sa s väčšinou Štúrovho diela na stránkach <www.zlatyfond.sme.sk>.

Rudolf Leška

Lužickosrbský učitel Alfred Měškank

Rok 2016 začal pro Lužické Srby a jejich příznivce neblahou zprávou: 1. ledna v dolnolužickém Škódowě (části města Chotěbuzi) ve věku 88 let zemřel Alfred Měškank, výrazná osobnost lužickosrbské kultury a školství.

Učitel, překladatel, básník a zpěvák Alfred Měškank se narodil 14. října 1927 do rolnické rodiny v hornolužické vsi Droždžiji (Drehsa) východně od Budyšina. Doma se mluvilo jen lužickosrbsky, a tak se německy naučil až v mateřské škole. Po šesti ročních národních školách ve Worcyně (Wurschen) byl jako nadaný žák v roce 1940 přijat na střední školu v Budyšíně. Na počátku školního roku 1943–1944 však musel nastoupit k vojenské pomocné službě a v lednu 1945 narukoval do wehrmachtu. V dubnu padl do amerického zajetí a tam ve zdraví přežil do konce války.

Domů se vrátil v srpnu 1945 a brzy nato odešel studovat na lužickosrbské gymnázium do České Lípy. Ve slovanském prostředí se probudila jeho národní hrdost. V roce 1946 absolvoval učitelský kurs a v září téhož roku ho budyšínský školský úřad poslal učít do národních škol v Malešecích (Malschwitz), kde působil do roku 1948. V té době také zpíval baryton v kvartetu Droždžij/Worcyn a hrál v lužickosrbském divadle.

V roce 1948 dostal nabídku studovat na univerzitě v polské Vratislavi. Studium fyziky zakončil v roce 1952 státní zkouškou. Po návratu do Lužice se jeho domovem stalo dolnolužické město Chotěbuz, v němž také založil rodinu. Dvaadvacet let vyučoval na zdejší střední škole převážně fyziku, později také astronomii, v 60. letech pak mimo to i biomechaniku na pobočce lipské univerzity. V 70. letech byl vedoucím konzultantem dálkových studentů drážďanské technické univerzity. Od roku 1974 přednášel v nově vybudovaném chotěbuzském planetáriu; jen proto, že nebyl ve straně, se nestal jeho ředitelem.

Ve volném čase se věnoval zpěvu. Začínal ve školním sboru v Budyšíně a později dlouhá léta zpíval v pěveckém sboru Lužyca nebo v Lužickosrbském komorním sboru v Chotěbuzi.

V roce 1992 – po odchodu do důchodu – učil Alfred Měškank polštinu a dolnolužickou srbštinu, mj. na postupimské univerzitě a v roce 2009 v polském Žarowě (Žary). Dlouhá léta udržoval kontakty v Čechách a Polsku. Z polštiny překládal texty pro úřady v chotěbuzském okrese. Díky celoživotnímu zájmu o jazyky byl – kromě němčiny – výborným znalcem dolní a horní lužické srbštiny i polštiny. Významná je v této souvislosti například jeho učebnice dolnolužické srbštiny pro polské studenty (LND Budyšin, 2006).

V době nedostatku výukových materiálů překládal do horní i dolní lužické srbštiny německé odborné učebnice. Později se věnoval také překladům krásné literatury. Z polštiny do němčiny přeložil vzpomínky polského vědce Huga Steinhausa z Vratislavi, do němčiny a hornolužické srbštiny přeložil pět románů polské spisovatelky Haliny Baraňové, která ve svých dílech reflektovala regionální zajímavosti z Lužice. Zřejmě nejdůležitějším jeho překladem z polštiny do dolnolužické srbštiny je Mickiewiczův epos *Pan Tadeáš* (*Pan Tadeusz*, in: *Adam Mickiewicz: básni w serbskich pselozkach*, zest. Alfred Měškank, Podstupimské písnoski k Sorabistice, Nr. 10, Postupim 2013). Z překladů české literatury je důležitá jeho spolupráce na překladu Máchova *Máje* do hornolužické srbštiny, přičemž části této básně přenesl také do srbštiny dolnolužické. Poněkud neskromně, ale především s vděčností, zmiňují překlady ukázek z mé tvorby: povídkové sbírky *Nocy jenož za naju* (Protis, Praha 2009), knížky pro děti *Prázdniiny ve Žvatlánsku*, a básní, především cyklu *Cestou bolesti a víry*.

Měškank také pilně psal pro *Zeszyty Lużyckie* vydávané varšavskou univerzitou a lužickosrbská periodika *Rozhlad*, *Serbske nowiny*, *Nowy casnik*, *Plomje*. Není nikterak nadnesené tvrzení, že

v oblasti literatury už dlouho nebyl v Dolní Lužici nikdo, kdo by v takovém rozsahu a kvalitě plnil úlohu intelektuálního spojence mezi Poláky, Čechy, Lužickými Srby a Němci, jako právě on.

V roce 1945 se Alfred Měškank stal členem Domowiny, v roce 1985 však tuto organizaci (na protest proti politické šikaně tehdejšího jejího vedení vůči jeho synovi) opustil. Od roku 2008 jako člen Zwjazku serbskich wumělcow aktivně spolupracoval na přípravě mezinárodních svátků lužickosrbské poezie. Napsal na padesát písňových textů pro lužickosrbský rozhlas a do dolnolužické srbštiny přeložil podobný počet oblíbených německých písní pro děti.

Alfred Měškank, foto W. Měškank

Od roku 1996 bydlel s manželkou v rodinném domku ve Škódowě, který si svépomocí postavil. Jako dlouholetý včelař třináct let předsedal chotěbuzskému včelařskému spolku.

Byl velmi hrdý na to, že všechny tři generace jeho rodiny ovládají vedle němčiny plynně svou mateřštinu i polštinu.

Odchodem Alfreda Měškanka ztrácejí Lužičtí Srbové i jeho zahraniční přátelé a spolupracovníci vynikající osobnost, která bude citelně chybět.

Milan Hrabal

ZÁPISNÍK

Milí přátelé a kolegové,

mám mimo jiné na starosti rodící se mediátéku Společnosti přátel Lužice, a protože leden v tomto směru přinesl několik viditelných přírůstků, rád se o ně s vámi podělím.

Pokud jste ještě neviděli *Vodníka*, divadelní představení souboru Nepřijatelní, můžete se na něj podívat na webu České televize na adrese <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/0-ct-start/famo/>>. Abyste se v tom vyznali: projekt vznikl ve spolupráci České televize a Filmové akademie Miroslava Ondříčka v Písku. Proto na webu *ČT start* musíte hledat projekty vedené pod FAMO. Na uvedeném odkazu je jak záznam inscenace, tak dokument o ní. Jedno je pod názvem *Vodník* a jedno jako *Wodny muž*, ale to spravíme. Společnost přátel Lužice se sice nakonec v chvatu dokončovacích prací a zmatků kolem označení pořadů do titulků nedostala (není to ostatně jediný jejich problém), ale bez ní by k natáčení nedošlo. Jestliže pro vás není sledování na webu příliš komfortní, v rodící se mediátéce v Lužickém semináři jsou už k dispozici oba pořady také na DVD. Stejně tak i *Historie.cs*, která se vysílala loni a natáčela se celá v Budyšíně.

O hostování budyšínského profesionálního divadla Floppy Dolls v Praze mluvíme dlouho a také jsme ho dlouho plánovali. Nebylo to přes obrovskou chuť obou stran vůbec jednoduché. Jednak se mu-

sely najít termíny a jednak peníze. Podařilo se a Divadlo v Řeznické bylo téměř plné. Kdo tam byl, ví a jistě si taky všiml dokonale profesionálně nazvučeného prostoru, na což opravdu nejsme doma zvyklí. A to přijela technika z Budyšina se zpožděním hodiny a půl, protože měla cestou nehodu. Jednokamerový záznam je pořízen, brzy bude na DVD rovněž v mediátce v Lužickém semináři, a pokud to bude možné, pak i na našich stránkách, abyste se mohli potěšit i vy, kteří jste 30. ledna nemohli být v Praze.

Ondřej Šrámek

PSALI JSME PŘED 70 LETY

Lužickosrbský věstník, 1-2/1946

ZPRÁVY

Naše oběti německého běsnění.

Z přátel Lužice zahynula nesčetná řada obětavých pracovníků v německých žalářích a koncentračních táborech.

Prozřím omezujeme se jen na jmenný výčet (prosíme o sdělení dalších obětí):

JUDr. Jan Auerhann
 Antonín Benda
 MUDr. Stanislav Bukovský
 Oskar Butter
 Franta Erben
 Jindřich Fleissig
 Dr. Jan Frček
 Paní Adéla Heidrichová
 Otokar Klich
 JUDr. Ladislav Klicman
 Jan Kordík
 Ladislav Moutík
 Dr. Adolf Němeček
 PhDr. František Páta
 PhDr. Josef Páta
 Jan Pelikán
 JUDr. Přemysl Šámal
 Jaroslav Šilhavý
 J. V. Šmejkal

Skláníme se hluboce před památkou těchto našich mučedníků. Smrt jejich nás zavazuje, abychom v práci pro Lužici vytrvali a nikdy nezapomínali na utrpení nedávno prožitá.

LITERÁRNÍ PŘÍLOHA

Edward Wornar v minulém roce představil svou knihu Traugott Xaverius Unruh – Von der Sorbenwenden Wesenheit und Herkommen (Verlag Reinecke & Voß, Leipzig 2015). Jedná se o fiktivní edici rukopisu z 18. století. Ukázku z němčiny přeložil **Stanislav Tomčík**.

Traugott Xaverius Unruh – O Lužičanů podstatě a původu

O Lužičanů Odysei

Nyní si tedy dovolíme rekonstruovat cestu Lužičanů z jejich japonské pravlasti do našich šířek, a snad právem můžeme usuzovat, že nezdolali celou trasu najednou, nýbrž na cestě podnikli vícero zastavení. Na pohostinných místech mohl některý z nich najít novou vlast a opustil své druhy, ba zdá se nám velmi pravděpodobné, že to či ono sídlo založili v naději, že jejich odysea je již u konce.

První stopy nacházíme v Indii, kde se přikláníme k tomu, považovat místní jméno Dambha v okolí Aurangábadu za slovanské, což chceme ihned vyložit: v Japonsku chovají dub dodnes ve vysoké úctě, a tudíž se nezdá nepravděpodobné, že by Lužičané s sebou na cestu vzali několik sazenic, aby je na novém místě vysadili a tak zútulnili nehostinnost cizího kraje. Dub se dodnes v jazyce Lužičanů nazývá *dub*, v jazyce staroslovanském ale *dombu*, ne nepodobně jako dnes u Poláků, kteříž toto slovo dnes *dąb* píší a *domb* vyslovují, a můžeme se přece domnívat, že jazyk Lužičanů podobal se po stavbě baby-lonské věže jazyku staroslovanskému více než dnes.

Další stopa vede do říše arabské, kde se město Al Wasb nazývá též Dubaj, což však v jazyce Lužičanů „dva duby“ znamená, nominativ duálu. Ano, vidíme tu dokonce, že zakladatelé byli buď Hornolužičané, nebo tito alespoň lidu veleli, neboť Dolnolužičané říkají *duba*.

Vypadá to tedy tak, že z vděčnosti za šťastný příchod, jenž byl v Indii oslaven vysazením jednoho z drahocenných dubů z jejich japonské vlasti, po ještě delším a nebezpečnějším dílu své cesty vysadili duby dva. Věrní této teorii budeme tedy dále pátrat po podobných místních názvech. A tak najdeme v Dolních Rakousích, kde ještě dnes žijí Slované, a jen tam jméno Dreieichen, tedy „Trojdubí“, pročež ani na okamžik nezaváháme, že místo s takovým názvem bylo původně sídlem Lužičanů, a že jméno, když se obyvatelům slovanského jazyka omrzelo a pozvolna je zapoměli, bylo teprve později přeloženo do jazyka německého, jak je zvykem u Lužičanů i podnes.

Nemůže se proto nikdo divit, jestliže dále v Horní Lužici nalezneme místo Viereichen, jež nazývají Lužičané Štyri Duby, kterýžto název stejného významu jest. A pokud toto všechno někomu nedostačuje, ten nalezne v Dolní Lužici také vesničku Fünfeichen, v nářečí Dolnolužičanů Pěš Dubow, tedy „pět dubů“, a tohoto jména se dosud běžně užívá, třebaže dolnolužický jazyk tam již navždy utichl.

Protož vůbec nepochybujeme o tom, že od pověsti o třech bratřích, u Rusů, Poláků a Čechů rozšířené, kteráž se nachází u učeného Kosmy Pražského a o níž náš ctěný kolega Michael Frentzel soudil, že platí i pro Lužičany, musíme pod kritickým pohledem vědy bez zdráhání ustoupit.

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1-Malá Strana, www.luzice.cz, luzice@luzice.cz, ročně v osmi číslech a dvou dvojčíslech nákladem 300 výtisků. Cena 20 Kč.

Redakční rada: vedoucí redaktorka Eliška Papcunová U Santošky 11, 150 00 Praha 5, elispapcunova@gmail.com; zástupkyně vedoucí redaktorky: Lucie Janovská Kolarovičová, luzice@luzice.cz; členové: Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Jan Zdichynec, Štefan Pilát.

Roční předplatné: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet Fio banka, a. s., 2900678633/2010.

Objednávky a stížnosti na nezasilání: Klára Matějčková, Habartická 1a, 190 00 Praha 9, polackova.klara@seznam.cz, tel. 607 588 684.

Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor. Nevyžádané rukopisy nevracíme.

MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.